

Observation som metode

Hvad er en observation?

Observationer er iagttagelser af, hvordan mennesker handler og interagerer i forskellige sammenhænge og situationer på dét konkrete tidspunkt og sted, hvor situationerne udspiller sig.

Fokus er på direkte at aflæse og observere træk ved konkrete situationer, herunder personers interaktion med det sociale eller materielle miljø. Det kan fx være observationer af, hvordan forskellige biblioteksbrugere orienterer sig efter nyt læsestof på biblioteket, hvordan interaktionen mellem bibliotekets personale og brugerne er i forskellige sammenhænge eller til at synliggøre og dokumenterer hverdagsrutiner blandt bibliotekspersonalet.

Hvordan observerer man?

Observationer udføres med metoder og teknikker, der minder om vores hverdagskompetencer. Man bruger således de fysiske sanser og vores almene sociale forståelser, men også vores forforståelse af den sociale, materielle og tidsmæssige kontekst. Det vi registrerer, hænger desuden sammen med den viden, vi på forhånd har om den givne situation vi observerer.

Man kan vælge at observere på afstand og uden at opsøge kontakt til dem vi iagttager. Herved har man mulighed for at opnå en større forståelse for hverdagslivsaspekter og situationer, som de naturligt udspiller sig. Man kan også vælge at være deltagende observatører, hvorved vi aktivt bliver en del af den interaktion og situation vi undersøger. Det gør det muligt for os at eksperimentere, fx med forskellige måder at imødekomme eller guide bibliotekets brugere.

Observationsguide

På lignende måde som ved interviewet, kan man udarbejde en observationsguide. Denne hjælper til at fastholde fokus på relevante aspekter og skabe overblik over de temaer og hændelser, der skal observeres. Desuden kan observationsguiden skabe gennemsigtighed og dokumentation for de senere argumenter og konklusioner man drager.

Observationsguiden kan udformes med udgangspunkt i et undersøgelsesspørgsmål og temaer. Det er således temaerne der koordinerer, hvilke aspekter observatørens fokus og opmærksomhed rettes imod. Observationsguiden kan være mere eller mindre struktureret. Det er dog vigtigt, at observationsguiden ikke bliver for struktureret, således at man som observatør bliver skærmet for interessante eller relevante iagttagelser.

Observationsnoter

Det kan være en fordel at notere sine observationer ned, mens man er i gang med at observere. Noterne hjælper ofte én med at huske, hvad det var man iagttog eller hørte. Samtidig kan noterne være en dokumentation for observationerne. I selve observationssituationen bør man dog ikke skrive noter foran de personer man observerer, da det hurtigt kan medføre undren og utryghed. Derfor skrives noterne helst et afsides sted, hurtigt og i stikordsform. Det kan hertil være relevant at inkludere sine egne personlige oplevelser, indtryk og følelser i noterne, fordi de kan hjælpe en til at huske stemningen og situationen bedre efterfølgende.

Bearbejdning af data

Datamaterialet fra en observationsundersøgelse kan bestå af observationsnoter. Disse renskrives muligvis, men ellers bearbejdes de sjældent yderligere. Observationsnoterne kan bruges, på samme måde som et transskriberet interview, til at understøtte de konklusioner man drager. Endvidere kan man udvælge interessante sekvenser og præsentere disse i en eventuel rapport, afhandling eller fremlæggelse.

Analyse og fortolkning af data

Observationerne og observationsnoterne kan bruges deskriptivt fx til at beskrive og dokumentere indsatser, herunder hvordan indsatser fører til ændringer i interaktionsmønstre blandt bibliotekets medarbejder og brugere eller ændringer i fremmøde til arrangementer. Datamaterialet kan også bruges til at udarbejde analytiske modeller over adfærdsmønstre, typologier over forskellige biblioteksbrugere eller til at synliggøre rutiner og adfærdsmønstre blandt bibliotekspersonalet.

Gode råd i interview- og observationsstudier

- Start med at afklare, hvad det er du gerne vil undersøge, og hvad du evt. forventer at finde frem til.
- Formulering en problemstilling og udarbejde underspørgsmål eller temaer, der kan hjælpe til at afdække problemstilling.
- Vælg en interviewtype, eller et sted/en situation du ønsker at observere med udgangspunkt i dit undersøgelsesspørgsmål.
- Gør dig klart, hvem det er, du vil interviewe eller observere, og hvad det indebærer.
- Udarbejd en interviewguide eller en observationsguide, lær den uden ad og afprøv den på en testperson.
- Skriv løbende observationsnoter. Husk, skriv ikke for meget!
- Lyt interviewet igennem før du transskriberer det.
- Bearbejd og analyser dit interviewmateriale med udgangspunkt i dine temaer eller den teori du anvender.

